

М. Гречина,
методистка лабораторії змісту і моніторингу
якості післядипломної освіти,
викладачка кафедри методики викладання навчальних предметів,
комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради
e-mail: mgrechina84@ukr.net

Компетентнісний підхід як основа сучасної освітньої парадигми

Ідея компетентнісної освіти сформувалась ще в середині минулого століття в США. Нині такий підхід застосовують на всіх рівнях освіти в нашій державі завдяки реформі НУШ.

Роль школи сьогодні – підготувати дітей до реалій життя, навчити їх аналізувати, опрацьовувати інформацію, вибирати з неї необхідне, критично мислити. Сьогодні нам потрібно відійти від навчання, яке зосереджене на накопиченні знань. Така система зараз вже не працює. Життя кожної людини – це навчання протягом всього життя. Тому сучасна школа повинна навчити дітей самостійно опановувати нові знання, працювати з великим обсягом інформації, знаходити потрібне і використовувати ці знання в подальшому житті.

Виходячи з вимог нового Державного стандарту, модель сучасної освіти в Україні ґрунтується на умовах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів, що реалізуються в освітніх галузях і відображаються в результатах складових змісту базової і повної загальної середньої освіти. Особистісно зорієнтований підхід до навчання при цьому забезпечує розвиток і формування академічних, соціокультурних, соціально-психологічних та інших здібностей здобувача освіти, а компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей. Тому в умовах сьогодення, коли йде поступове впровадження ідей і вимог Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, що орієнтовані на розвиток всебічно освіченої особистості, важливої функції набуває вмонтування в педагогіку сучасної школи саме компетентнісного підходу [1].

Компетентнісне навчання спрямовує здобувачів освіти на роботу з інформацією та оволодіння ними компетентностями, вміннями і навичками, які допоможуть їм бути успішними, затребуваними і конкурентоспроможними на ринку праці.

Для педагога важливо опанувати і реалізувати таке навчання. Найголовнішим помічником в цьому є готовність самого вчителя до реалізації компетентнісного навчання [6].

Освіта сьогодення тримає акцент на компетентісний підхід. Така модель навчання сприяє більшому розвитку навичок і вмінь, які будуть затребувані протягом всього життя. Зменшення ролі накопичення обсягу знань переключає акцент саме на розвиток ключових і предметних компетентностей [2].

Навчання на компетентісній основі сприяє поєднанню освіти з подальшим життям. Компетентісний підхід передбачає виховання і навчання здобувача освіти, який в подальшому зможе застосувати здобуті знання на практиці. Тобто він не просто накопичує багаж знань, які можуть чи не можуть бути затребуваними протягом його життя, а буде їх точно використовувати для вирішення будь-яких задач [2].

Поняття «компетентісний підхід» означає, що освітній процес направлений на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей. Така траєкторія навчання сприяє формуванню цілого комплексу компетентностей (знань, умінь, навичок, ставлень тощо). Ці компетентності здобувають учні під час навчання в закладі освіти. Це в подальшому поступово сприяє відмові від традиційної форми освіти, що формувала знаннєвий підхід до навчання. Натомість нова модель навчання передбачає зосередження не на накопиченні знань, умінь і навичок, а здатності їх застосовувати і творчо діяти у різних життєвих ситуаціях. Компетентісне навчання вимагає від педагога кардинально змінити підхід до викладання свого предмета. Тепер педагог є організатором освітньої діяльності, а учні – здобувачі освіти. Модель їхньої поведінки теж має змінюватись – від пасивного засвоєння знань до активної самостійної і дослідницької діяльності [3].

Компетентісне навчання вимагає поєднання знань, умінь та навичок. Важливо пояснити своїм учням і їхнім батькам, що знання діти здобувають не для хорошої оцінки, а для формування вмінь і навичок у повсякденному житті. Саме тому такий вид навчання передбачає те, щоб урок був пов'язаний з життєвими ситуаціями.

Домашні завдання необхідно формувати так, щоб діти не шукали шляхи їх розв'язку в інтернеті, а працювали самостійно. Кожна тема за стандартами НУШ включає захист проєкту, де діти можуть розкрити свій творчий потенціал.

Компетентісний підхід формує у школярів якості характеру, які допоможуть їм бути успішними в житті.

Формування компетентностей в учнів зовсім не означає, що вони не мають здобувати теоретичні знання. Компетентісне навчання – це своєрідний тандем знань, умінь, навичок та цінностей. Лише у такому поєднанні воно дає результат. Знання при цьому є інструментом для формування вмінь. Просто засвоїти окремі знання й навички недостатньо, необхідно навчитись їх застосовувати в різних ситуаціях протягом життя.

Використання компетентнісного підходу на своїх уроках у деяких учителів може викликати певні сумніви. Адже компетентнісний підхід передбачає викладання певної теми через створення проблемної ситуації, певних практико-орієнтованих завдань, що спонукають учнів до проведення аналізу і синтезу інформації, оцінювання її та в подальшому до створення нового продукту. Важливим у цьому моменті є беззаперечна співпраця учнів як між собою, так і з учителем. Учитель при цьому має застосовувати формувальне оцінювання. Все це може і має бути у процесі викладання будь-якого предмета.

На підготовку до уроків з компетентнісним спрямуванням необхідно витратити трохи більше часу на початковому етапі, коли ще немає достатньо необхідних матеріалів і напрацьованих завдань. Також час потрібен учителю на нові ідеї, щоб подати матеріал у вигляді проблемної ситуації та підготувати питання для діалогу з учнями. Коли педагог почне застосовувати таке навчання щоразу частіше, це вже не буде займати багато часу на початковому етапі підготовки, а уроки з формування нових вмінь будуть більш цікавими [6].

Основою провадження компетентнісного освітнього процесу є вміння самого вчителя вести діалог з проблемної теми. При цьому йому потрібно намагатися також організувати взаємодію учнів та здійснювати формувальне оцінювання. Допоможуть учителю у цьому електронні ресурси, матеріали, що допомагають проводити досліди, наочність тощо [4].

Найпростіше організувати компетентнісне навчання у початковій школі, тому що засобами навчання виступають будь-які об'єкти навколо. У старшій школі роль обладнання значно зростає, особливо це стосується предметів природничого циклу.

Дисципліна в класі – важлива частина навчального процесу. Під час компетентнісного навчання роль субординації і дисципліни значно зростає. Співпраця учнів та робота в парах потребує ще більшого дотримання всіма учасниками навчального процесу своєрідних правил. Але в такому випадку варто розглядати дисципліну не як предмет покарання за ініціативу, а як предмет взаємодії, дотримання правил, а також виховання самодисципліни. Такого роду процес вимагає великих зусиль, проте є корисним у довготривалому плані.

Висновки. Отже, компетентнісний зміст освіти наскрізно проходить через усі навчальні предмети (освітні галузі). У результаті вдається об'єднати навчальні предмети в єдиний цілісний зміст.

Узагальнивши все, що описано вище, робимо висновок, що урок – це центр, в якому зосереджені всі думки і дії вчителя. Під час підготовки до сучасного уроку кожен педагог має пам'ятати, що на уроці потрібно дивувати, захоплювати і викликати інтерес у здобувачів освіти, адже не дарма є вислів: «Щоб запалити, потрібно самому горіти» [5].

Список використаних джерел та літератури

1. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації : матеріали методологічного семінару, 3 квітня 2014 року, м. Київ : [у 2 ч.]. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. 292 с.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (бібліотека з освітньої політики) : колективна монографія / авт. кол.: Бібік Н. М., Ващенко Л. С., Локшина О. І. [та ін.] ; під заг. ред. О. В. Овчарук ; Мін-во освіти і науки України. Київ : К. І. С., 2004. 112 с.

3. Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в умовах компетентнісно зорієнтованої освіти : тематичний збірник праць / за заг. ред. В. В. Олійника. Рівне : ПП Лапсюк, 2014. 632 с. (Бібліотечка Всеукраїнської школи новаторства. Післядипломна педагогічна освіта).

4. Інноваційні підходи до формування та розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у системі неперервної освіти : тематична збірка праць Всеукр. наук.-практ. семінару в рамках Всеукр. школи новаторства керівних, наук.-пед. і пед. прац. післядиплом. пед. освіти / упоряд.: Н. А. Мельник, Т. А. Ніколайчук, А. А. Волосяк ; Рівненський обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ; ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Рівне : ПП Лапсюк, 2012. 508 с.

5. Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : збірник матеріалів X Міжнар. педагогіко-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької / голов. ред. І. А. Зязюн ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. Чернівці : Зелена Буковина, 2013. Вип. 4. 420 с.

6. Карпенко Г. М. Комунікативна культура педагога – важливий чинник його професійного росту. *Особистість, сім'я і суспільство: питання педагогіки та психології* : зб. тез наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 25–26 листопада 2016 року). Львів : Львівська пед. спільнота, 2016. С. 30–33.